

* El dia 30 de setembre de 1964 començà una nova etapa per al teatre català amb l'estrena d'Una vella coneguda olor de Josep M. Benet i Jornet (...) I uns anys més tard, el 1971, l'estrena en circuit comercial d'El retaule del flautista de Jordi Teixidor, era la confirmació de l'existència d'un grup d'autors joves que volien fer un teatre diferent. No actuaven aïllats, perquè una trama complexa d'altres professionals s'esforçava en la mateixa direcció. A les Illes i, sobretot, al País Valencià es vivien fenòmens semblants, a l'entorn d'iniciatives com les del Centre Experimental del Teatre, i d'autors com Rudolf Sirera. I des d'un punt de vista institucional, es produí un altre fet significatiu: el 1971 fou nomenat director de l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona, Hermann Bonnín, i fou possible una nova etapa en la formació de professionals de l'espectacle.

Enric Bou, La literatura actual. El teatre. Dins Riquer/Comas/Molas, Història de la Literatura Catalana. 11. Ariel, 1985.

* Una vella coneguda olor (1964)

Davant un públic nombrós i entusiasta, en un ambient que, per ell sol ja era estimulants, la nit del 30 de setembre fou estrenada l'obra de Josep Ma. Benet i Jornet. En general, el públic sabia que Benet era un universitari de 24 anys i, sospitava o esperava que veuria una peça diferent de tot el que havia estat presentat en català als anteriors festivals de Teatre Llatí. Hom respirava -potser ho exagero- un estat d'ànim col·lectiu conscient que Una vella coneguda olor podia obrir noves perspectives al teatre català, com les va obrir l'any 1949, Història de una escalera, de Buero Vallejo per al teatre castellà. (...)

A l'obra de Benet hi ha una autenticitat, una sinceritat en la recerca de solucions formals, que ens fa difícil d'establir comparacions, de classificar-la. Podríem dir que, sobre un bastiment on encaixen elements de la comèdia de costums, la peça "social" i el teatre derivat del naturalisme, Benet ha sabut posar-hi uns problemes eminentment actuals. El fet d'assimilar experiències sense "importar" formes estranyes i de resoldre una situació teatral amb recursos purament escènics, és el que ens fa concebre esperances en un teatre jove, que el mateix Benet indubtablement encapçala.

Feliu Formosa, "Serra d'Or". Desembre de 1964

* Berenàveu a les fosques (1972)

Es un drama realista, naturalista a estones, escrit sense concessions i tan amarg com la peripècia col·lectiva dels darrers anys, suma, al capdavant, de la particular amargor dels individus. I és a través d'uns quants individus, amb llurs anhels mesquins i llur fracàs final, que Benet i Jornet ens narra què ha estat la petita classe mitjana barcelonina, vençuda i desorientada,

perduda la consciència del seu origen menestral i proletari i emmenada envers uns somnis que han d'acabar per disgregar-la i, en definitiva, per destruir-la.

Berenàveu a les fosques proposa l'acció des de dos plans distints que l'autor interfereix i converteix en simultanis: d'una banda, l'exposició d'una anècdota familiar, vigorosament marcada per les vicissituds de la postguerra, encara fresques als començaments dels anys cinquanta: de l'altra, l'evolució de l'anècdota i de l'ambient mitjançant dues dones, Montserrat i Fanny, que els visqueren en situació i edats distintes (...).

D'aquesta manera som invitats per l'autor a mirar amb un cert distanciament una època que sembla definitivament superada per la febre de la societat de consum dels nostres dies.

Xavier Fàbregas, Crònica de les estrenes. "Serra d'Or". Juliol de 1972

* Ai, carai ! (1991)

Josep Ma. Benet ha mostrat en el decurs de la seva trajectòria com a dramaturg -un total de 28 obres- una obsessió especial per reflexionar sobre la inserció de l'individu en el si d'una societat i d'un país greument condicionats quant al seu desenvolupament natural d'ençà del 1939, per la implantació de la força de la dictadura franquista. (...) En totes se'ns parla, si bé amb diferents matisos, de la relació de l'individu amb el franquisme. (...) I, dins aquesta orientació genèrica del teatre de Benet és on hem d'encabir, doncs, Ai, carai !.

L'obra neix d'una decisió de l'autor semblant a la que originà Berenàveu a les fosques, la de passar comptes amb la història circumdant immediata. Si a Berenàveu a les fosques Benet s'encara amb acidesa amb la generació del seu pare (la de la guerra civil), ara correspon el torn a la seva pròpia generació, aquella que oscil·la entre els 45 i els 50 anys (la, per entendre'ns, ja vella i coneguda joventut dels seixanta, tamisada pel sedàs de la transició, que oferia a Baralla entre olors), la qual constitueix l'eix central d'aquesta peça, amb que Benet i Jornet s'autofelicitava pels seus 25 anys d'apassionada vocació teatral.

Enric Gallén, "El País" (17-I-1991)

* Desig (1991)

Desig ens porta a un món recognoscible, amb cotxes, carreteres, segones residències, bars plastificats, homes i dones. Els personatges s'hi mouen amb una aparent normalitat i hi encaren, des de les posicions personals, la crida o les sol·licitacions del desconegut (al·lucinació, misteri, projecció). Però entre el jo personal, fet de records iniciàtics, adhesions i inseguretats, i aquest doble entorn, hi ha un sentit d'estrangeritat que els porta a la construcció d'una paret de paraules i gestos que s'interposa entre ells, que engavanya qualsevol relació. Es a dir, que falseja les actituds convencionals d'exteriorització dels desig. Són, doncs, formes diferents, torturades -un punt dostoevskianes- de projeccions del jo: EL MARIT, humiliat, dependent, ha acabat acceptant les coses com li venen donades, refugiat en l'aparent control -d'artèsà- d'un petit cercle familiar, mentre l'entorn inevitablement se li escapa. ELLA, en canvi és inquietud, és recerca, projecció; vol saber, trobar respostes, recuperar l'espai d'on se sent expulsada. Enfront d'ells

-¿complements? ¿duplicats? - L'HOME I LA DONA: cap dels dos demana explicacions; només l'acceptació del positiu que surt de la foscor (com el seu record d'infant), en ell, i en l'amor viscut realment en un passat llunyà, ni que sigui un engany, en ella. (...)

La narració -Benet no renuncia a narrar- es resisteix a tancar-se en "una" història: resta oberta. Desig: el títol condensa aquest lligam d'uns personatges que conviuen sense poder deixar de ser profundament estranys i profundament coneguts els uns per als altres.

Jordi Castellanos. Pròleg a Desig. Teatre 3i4. València, 1991

BIBLIOGRAFIA

- Una vella coneguda olor. Occitània. Barcelona, 1964
- Conçons perdudes: Drudània. Fantasia per a un auxiliar administratiu. Moll. Palma de Mallorca, 1970
- Marc i Jofre o els alquimistes de la fortuna. Edicions 62. Barcelona, 1970
- Berenàveu a les fosques. Edicions 62. Barcelona, 1972
- L'ocell fènix a Catalunya o Alguns papers de l'auca. La desaparició de Wendy. Tedi de febrer. Edicions 62. Barcelona, 1974
- Supertot. Taller de fantasia (La nit de les joguines). Edicions 62. Barcelona, 1976
- El somni de Bagdad. Edebé. Barcelona, 1977
- Helena a l'illa del baró Zodíac. Robrenyo. Barcelona, 1977
- La nau. Edicions 62. Barcelona, 1977
- Revolta de bruixes. Robrenyo. Barcelona, 1977
- Descripció d'un paisatge. Apunts sobre la bellesa del temps. Edicions 62. Barcelona, 1979.
- Quan la ràdio parlava de Franco (amb T.Moix). Edicions 62. Barcelona, 1980

- Baralla entre olors. Millà. Barcelona, 1981
- Elisabet i Maria. Edicions 62. Barcelona, 1982
- Fideuet i la maldat amb potes. Hyma. Barcelona, 1982.
- Dins la catedral: Josafat. Rosa o el primer teatre. Edicions 62. Barcelona, 1985
- El manuscrit d'Alí Bei. Edicions 62. Barcelona, 1985
- El tresor del pirata Negre. Onda. Barcelona, 1985
- Història del virtuós cavaller Tirant lo Blanc. Edicions 62. Barcelona, 1989.
- Ai, carai!. Edicions 62. Barcelona, 1990
- Desig. Teatre 3i4. València, 1991
- La malícia del text (Lectures de narrativa i teatre català). Curial. Barcelona, 1992

S U M A R I

* **Qui sóc i per què escric** Josep Ma. Benet i Jornet

* **El teatre, el joc apassionat de Josep Ma. Benet i Jornet** Marta Nadal

* **La crítica ha dit**

* **Bibliografia**

* **Textos**

-Fragment de La desaparició de Wendy. Edicions 62. Barcelona, 1974

-Fragment d'Ai, carai !. Edicions 62. Barcelona, 1990

-Fragment de Desig. Teatre 3i4. València, 1991

-Fragment de Fugaç. (Inèdit)

"L'escriptor del mes"- Suplement mensual de

"CRONICA D'ENSENYAMENT"

és una publicació conjunta dels Departaments d'Ensenyament i de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Editors: Antoni Gelonch i Viladegut
Oriol Pi de Cabanyes

Director: Isidor Cònsul

Col.laboradors d'aquest número: Josep Ma. Benet i Jornet
Marta Nadal

Coordinació: Marta Montserrat

Disseny Gràfic: Taula de Disseny

Disseny de la coberta: Jordi Fornas

Fotografia de coberta:

Realització: Art-Co/2000, SL

Impressió: Agpograf

Dipòsit Legal: B.

Barcelona, febrer de 1993

Barcelona, 18 de gener de 1993

Sr. Jordi Sarsanedas
"Serra d'Or"
Ausiàs Marc, 92-98 (interior)
08013 BARCELONA

Benvolgut amic:

La revista "Crònica d'Ensenyament", en col.laboració amb la Institució de les Lletres Catalanes, publica un fulletó encartable sobre l'Escriptor del mes. En el fulletó corresponent al mes de març de 1993, dedicat a Josep Ma. Benet i Jornet, ens agradaria incloure-hi l'entrevista de Marta Nadal, El teatre, el joc apassionat de Josep Ma Benet i Jornet, que fou publicat a "Serra d'Or" (n.345. Juliol-agost de 1988).

Em plau de demanar-te el permís que ens cal per a la seva publicació i aprofito l'avinentesa per a saludar-te cordialment.

Isidor Cònsul

Barcelona, 18 de gener de 1993

Edicions 62
(A l'atenció de Josefina Revilla)
C/ Provença, 278
08008 BARCELONA

Distingida Sra.:

Com sabeu, la revista "Crònica d'Ensenyament", en col.laboració amb la Institució de les Lletres Catalanes, publica un fulletó encartable sobre l'Escriptor del Mes. Els fulletons corresponents als mesos de gener i de març de 1993 són dedicats, respectivament, a Jaume Cabré i a Josep Ma. Benet i Jornet. La revista "Crònica d'Ensenyament" és una publicació no venal que arriba a tots els centres escolars de Catalunya.

Us voldríem demanar el permís que ens cal per incloure en aquests fulletons un conte de Jaume Cabré (Sang de violí, de Llibre de preludis, 1985) i dos textos breus (d'una pàgina cadascun) de les obres La desaparició de Wendy (1974) i Ai, carai! (1990). Naturalment, farem constar que pertanyen a l'edició feta per Edicions 62.

Aprofito l'avinentesa per a saludar-vos cordialment.

Isidor Cònsul